

(210387)
Temel, Can. "Vasfî Divânı'nın tahlili." Yüksek Lisans Tezi. Marmara
Üniversitesi, 2001. 179y. (Danışman: Prof. Dr. Hikmet Özdemir)

17 AGUSTOS 2004

210387

VASFÎ

¹ CAN TEMEL, Vasfi Divanının tahlili, Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2001

08 Temmuz 2015

Vasfi 1330 SEZGIN, Ursula. *Al-Mas'ûdî, Ibn Waşîf und Könige*
Masudi Ali b. H. 210387 *von Ägypten: ein arabischer Text (4./10.*
131124 *Jahrhundert) über Könige von Ägypten gewährt*
Einblicke in das spätantike Ägypten. Frankfurt:
Institute für Geschichte der Arabisch-Islamischen
Wissenschaften, 2011. 401 pp.

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

ŞAİR VASFÎ'NİN ŞİİRLE İLGİLİ DÜŞÜNCELERİ

□
Vasfî şiirde kemâle ulaşmıştır. Şiir, övünmek ve fazilet izhar etmek için yazılmaz. Şiirin kalitesi, gösterilen ilgiyle anlaşılır. Mutlak bir âşikâneliği tercih eden Şâir, lirizm taraftarıdır. Basit şiirden nefret eder. Güzel şiir, tertibi de güzel olan Divâna yakışır. Ve bazen şiir, maddî güç karşısında bir silâh gibi kullanılır.

□

A. GİRİŞ

Vasfî, Sultan II. Bâyezîd devri şâirlerindedir. Serez'de doğup büyüyen ve yine burada kadılıkta bulunan Vasfî'nin, hayatı hakkında fazla bir bilgiye sahip değiliz. Şiirlerinde **Necâfî Beğ** (Ölüm. 1509) den etkilendiğini tezkirelerin ifadelerinden öğreniyoruz.

Bu yazımızda, Şairimizin Dr. Mehmed Çavuşoğlu tarafından hazırlanan divânına göre, O'nun şiir telakkisi (poetika)'ni tespit etmeye çalışacağız(?). İşleyeceğimiz konu sınırlı olduğu için Vasfî'nin hayatı hakkında geniş bir bilgi vermeyi düşünmedik; isteyen, adı geçen eserden öğrenebilir.

Divan şairlerinin estetik anlayışlarını bir bütün olarak ortaya koyabilmek için, mevcut divanların sistematik olarak tenkid ve tahlilleri yapılmalıdır. Şairin poetik zihniyeti bilindiği takdirde, klasik şiirimizin dünyasına daha kolay gireceğimiz muhakkaktır. Bugüne kadar yapılan bir kaç çalışma göstermiştir ki, divân şairinin bir şiir anlayışı-hatta ekolü de denebilir- vardır(?). İleride bu araştırmalar arasında yapılacak olan bir mukayese, "**Divan Şiirinin Estetik Sırları**"nı mükemmel bir şekilde ortaya koyabilir. Biz bu düşünceden hareketle Vasfî'nin poetikasını incelemiş bulunmaktayız.

B. VASFÎ'NİN ŞİİRLE İLGİLİ BEYİTLERİ VE ŞİİR ANLAYIŞI

Şiirin ve şiirinin hususiyetlerini bazı teşbih, temsil ve mecâz mefhumlarıyla veya doğrudan doğruya ele alan Vasfî, genellikle "şi'r" tabirinin yanında, "bahr-i şi'r, gevher-i nazm, câme-i eş'âr, sûz u güdâz, eş'âr, sefâyin-i eş'âr, buhûr-ı nazm (nazım denizleri), revân, cevşen-i eş'âr (şiir zırhı), eşcâr, nazm-ı rengin, dürer-i nazm, levh-i eş'âr, hatt-ı şi'r, şi'r-i pür-hâl" lafız ve terkiplerini de kullanmaktadır(?).

Vasfî'ye göre kendi şiirleri "kemâle ermiş" mükemmel şiirlerdir. Bu mükemmellik, Vasfî'nin kâmilliğinden kaynaklanır:

Ey Vasfî'nün kemâline inkâr eden anun
Şi'ri kemâle ire midî kâmil olmasa

(G.74.5)

Şiir ile fazilet izhâr edilemeyeceği inancında olan şâir, şiiri ve bilhassa kaside tarzını, arzularının yerine gelmesi için kaleme almaktadır. Yazılan kasideler ise, devlet ricaline sunulmaktadır. Şiir, bir fahr vasıtası değildir. Şâir, Koca Mustafa Paşa'dan kadılık istediği bir kasidesinde bu durumu şöyle açıklar:

Ne vürüt şi'r ki ben fahr idem anunla benüm
Fahrum oldur kidinem şer' libâsını şi'âr

(K.8.26)

Şâir, **Hafız veya Selmân**(4) kadar güçlü bir şiir kabiliyetine sahip olsa da, şiirin ehemmiyeti, medhedilenin râğbet gösterip göstermemesiyle anlaşılır. Râğbet gösterilen şiir, "tesirli" şiirdir. "Meh-rûya" tesir edemeyen şiir dolu divânı "oda yansın" diyen Vasfî, görüldüğü üzere "âşikânelik" taraftarıdır:

Vasfîyâ şi'rün çün ol meh-rûya te'sir eylemez
Oda yansın defter ü tômâr u divânun senün

(G.31.7)

Nazım sahasında kendisini yüksek gören ve övünmeye devam eden şâir, divânı ve şiiriyle iddî-âda bulunanların karşısına kendi şiiriyle çıkar:

Vasfîyâ şi'rün karardur anca defterler yüzün
Ger olursa defter ü tômâr u divân ile bahs

(G.9.8)

Şiir, aşk derdini anlatmak için yazılır. Bir beyitte tamamen bir divan tertibinden bahseden ve kalem mürrekkebinin kanlı gözyaşı ırmağına benzeten Vasfî, hat sanatıyla ilgili mefhumları şiirinin muhtevâsıyla birleştirir. Tabii ki bu muhtevâdan maksat, "aşk"tır:

Levh-i eş'ârunda Vasfî zînet-i cedvel yiter
Câylar k'olur revân bu çeşm-i pür-hûn-âbdân

(G.54.6)

Atalar sözünde "kalem kılıçtan keskindir" dediği gibi, şairimizin inanç ve kabulleri arasında bulunan bu anlayış, estetik bir ifadeyle işlenmektedir. Süvarinin karşısında şâiri; zırhın karşısına şiir hattını; sinan (mızrak)'ın karşısına da kalemi çıkaran Vasfî, şiiri kötü düşünenlerin ta'nını defetmeye kâfi bir silâh olarak görür:

Def-i tîr-i ta'n-ı bed-hâh itmege besdür bana
Cevşen eş'ârım hatı vü kilk-i müşkînüm
sinân

(K.7.39)

Nazmı kıymet cihetiyle "gevher" benzetmesiyle işleyen ve "bahr-i şi'r" terkipteki "bahr" kelimesini tevriyeli ele alarak "deniz"le münasebet kuran şâir, "gevher" unsurunu tesadüfen kullanmaz; en güzel gevher muhakkak ki, denizden çıkar. Bir örnek olarak vereceğimiz aşağıdaki beyitte, Vasfî, sevilenin kapısına hizmet için "şiir bahrinden geldiğini" belirtir. Şiiri ise, "güher-i âbdâr" (su gibi parlak gevher)'dir:

Kapuna hüdmet için geldi bahr-i şi'rinden

Dizin dizin güher-i âbdâr ider isâr

(K.1.37)

Yukarıdaki beyitte, şairin gevher kıymetinde ki şiirine karşılık memduhun ikram ettiği gevherleri, Vasfî'nin ince bir ifadeyle sezdirmediğini ayrıca belirtelim.

Sevilenen inayet olursa nazım bir "dür-i şehvâr" olur. Bende (şâir) ye şâh (sevgili) dan himmet nazarı değerse, nazım gevheri âlemin kulağına dolacaktır. Kıymetli bir "dürer"e benzetilen söz, kulağa layık olurken, bir de kulak-dürer münasebeti kurulmaktadır ki, şiir (cevher)'in "kulağa küpe olması" ile alakalıdır:

Gûş-ı âlem tola Vasfî dürer-i nazmımla

Şâhdan ger ola ben bendeye himmet nazarı

(G.100.7)

Şiir, mana ve lafız gibi mefhumların terkiibiyle tekevün eder. Mana unsuru için "ma'nî-i hâs, manâ cevâhiri, ma'nî-i bedî" tabirlerini kullanan şâir, ma'nâyı cevheren benzetirken, cevherin gizli yerlerde bulunması telakkisinden faydalanır. Hâs ma'nâ, "Hayât suyu gibi zulmet içre karar" etmektedir:

Gören hat-ı 'arabî içre ma'nî-i hâsın
Sanur ki Âb-hayât itdi zulmet içre karar

(K.1.38)

Tâci-zâde Cafer Çelebî (Ölüm.1515) ye sunduğu 7.kasidede Vasfî, Çelebî'nin şiirinden bahsederken, güzel manâlarının aklı hayrân ettiğini belirtir. Belagat unsurları- me'ânî, bedî, beyân ve hikmet-nın da zikredildiği beyit aşağıda verilmiştir.

Mantık-ı şîrin-kelâmında ne hikmet var k'anun
Akl hayrânı ma'ânî-i bedî itse beyân

(K.7.26)

Eskiden akraba ve komşular arasında, kapaklı kâselerle yemek getirilip götürülürdü. Bu geleniğin telmihiyle, kapalı bir kâsenin "elfâz"a, içindeki yemeğin de "manâ cevâhiri"ne benzetilmesi, şiirde cevher kıymetindeki manânın estetik bir izahıdır. Burada yine, yemeğin koku yayması ile cevherin saçılması (dağıtılması) da düşünülebilir:

Getürdiler yine elfâzdan tabaklarda
Kapunda itmege ma'nâ cevâhîrini nisâr

(K.6.35)

Şairimiz, nazmının "rengin" olduğunu belirtiyorsa da (bkz.G.89.8) bir beyitte kullanılan bu tabirle neyin kasdedildiğini kesin olarak anlamak mümkün değildir. Bir başka beyitte geçen "sûz ü güdâz" tabiri ise âşikâne (lirik) şiir için kullanılır.

Vasfî'nin Bilinmeyen Bir Mersiyesi

Vasfî's Elegy Which Is Unknown

Yakup KARASOY*

ÖZET

Klasik Türk edebiyatı, nazım türleri açısından oldukça zengindir. Mersiyeler bu nazım türleri çeşitliliği içerisinde önemli bir yer tutarlar. Bu çalışmada müstakil bir divanı bulunmamış ancak şiir mecmualarından toplanarak bir divanı yayımlanmış Vasfî'nin kaside şekliyle oluşturulmuş mersiyesi tespit edilerek bilim âleminin istifadesine sunulmuştur.

ANAHTAR KELİMELER

Kaside, Mersiye, Vasfî, Klasik Türk edebiyatı

ABSTRACT

Classical Turkish literature is opulent in terms of verse form and meters. Elegy occupies a considerably substantial place amidst these verse forms and meters. In this study, Vasfî who hasn't got a perfectly divan but it was broadcasted which had been gathered in poet periodical was laying to the science world the elegy of Vasfî which was made up with kaside form.

KEY WORDS

Kaside, Elegy, Vasfî, Classical Turkish literature